

- *Про міжнародну співпрацю в галузі керованого термоядерного синтезу в рамках дослідницьких програм ЄВРАТОМ (доповідач — член-кореспондент НАН України І.Є. Гаркуша)*
- *Сучасний стан проблеми кріоконсервування репродуктивних клітин та ембріонів людини (доповідач — доктор біологічних наук М.П. Петрушко)*
- *Про нагородження відзнаками НАН України та Почесними грамотами НАН України і Центрального комітету профспілки працівників НАН України (доповідач — академік НАН України В.Л. Богданов)*
- *Кадрові та поточні питання*

ІЗ ЗАЛИ ЗАСІДАНЬ ПРЕЗИДІЇ НАН УКРАЇНИ

17 травня 2017 року

Перед початком засідання президент НАН України академік Б.Є. Патон вручив дипломи лауреатів премії академії наук України, Білорусі і Молдови за виконання науково-дослідницької роботи «Інноваційні системи термотрансформації для утилізації вторинних і альтернативних джерел енергії» співробітникам Інституту проблем машинобудування ім. А.М. Підгорного НАН України кандидату технічних наук В.О. Тарасовій та доктору технічних наук Д.Х. Харлампіді.

* * *

На засіданні Президії НАН України 17 травня 2017 р. члени Президії НАН України та запрошені заслухали наукову доповідь директора Інституту фізики плазми Національного наукового центру «Харківський фізико-технічний інститут» члена-кореспондента НАН України **Ігоря Євгенійовича Гаркуші** про міжнародну співпрацю в галузі керованого термоядерного синтезу в рамках дослідницьких програм ЄВРАТОМ (стенограму див. с. 37).

У доповіді було наголошено, що беззаперечним пріоритетом у сфері розвитку перспективної енергетики є керований термоядерний синтез, який може забезпечити людство практично невичерпним джерелом енергії. Ці проблеми в Європі вирішує міжнародний консорціум зі створення експериментального термоядерного реактора ITER, що споруджується у Франції. Великим здобутком є нещодавне введення в дію найбільшого у світі надпровідного стеларатора Wendelstein 7-X у Німеччині. Значний прогрес спостерігається і в розробленні термоядерних джерел нейтронів та гібридних систем на основі синтез-ділення. На цьому тлі позитивним фактором видається активізація участі українських науковців у виконанні досліджень світового рівня з фізики плазми і керованого термоядерного синтезу.

Україна має певні здобутки, достатній кадровий потенціал і матеріально-технічну базу для досліджень з керованого

термоядерного синтезу. В установах Академії функціонує низка термоядерних технологічних і дослідницьких установок, наявність яких дозволяє брати участь у найсучасніших дослідженнях з вивчення термоядерних систем, діагностики плазми, а також створення матеріалів для ядерної і термоядерної енергетики.

У вересні 2016 р. Україна ратифікувала Угоду з Європейським співтовариством з атомної енергії про наукову і технологічну співпрацю і стала асоційованим членом у Програмі наукових досліджень та навчання ЄВРАТОМ. Це відкриває перед українськими ученими багато нових можливостей, тому установам НАН України варто докласти зусиль до активної участі у цій Програмі. Однак організація вітчизняних наукових досліджень у галузі керованого термоядерного синтезу, зважаючи на нові перспективи міжнародного співробітництва, потребує повноцінного фінансового забезпечення для реалізації скоординованої програми розвитку досліджень високотемпературної плазми як основи енергетики майбутнього.

В обговоренні доповіді взяли участь академік НАН України Б.Є. Патон, віце-президент НАН України академік НАН України А.Г. Загородній, проректор з науково-педагогічної роботи Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна академік НАН України М.О. Азаренков, директор Інституту ядерних досліджень НАН України член-кореспондент НАН України В.І. Слісенко, академік-секретар Відділення ядерної фізики та енергетики НАН України академік НАН України М.Ф. Шульга.

За результатами обговорення Президія НАН України підкреслила необхідність ширшого залучення наукових установ НАН України до дослідницької термоядерної програми ЄВРАТОМ, зокрема набуття ними офіційного статусу третіх сторін (Linked Third Party) в угоді з ЄВРАТОМ та в консорціумі EUROfusion; забезпечення ефективного представництва ННЦ ХФТІ як менеджера Програми наукових досліджень та навчання ЄВРАТОМ з боку України в робочих групах і координуючих органах EUROfusion, зокрема при розробленні

Доповідь члена-кореспондента НАН України Ігоря Євгенійовича Гаркуші

спільних програм досліджень, вирішенні питань участі в експериментах на європейських установках тощо. Особливу увагу слід приділити розвитку та ефективному використанню відповідної дослідницької бази установ НАН України, а також вирішенню проблеми підготовки кадрів з фізики плазми та керованого термоядерного синтезу, удосконаленню мережі закладів, установ та системи підготовки і перепідготовки висококваліфікованих фахівців для розвитку цього напрямку в Україні.

* * *

Далі члени Президії НАН України та запрошені заслухали наукову доповідь провідного наукового співробітника Інституту проблем кріобіології і кріомедицини НАН України доктора біологічних наук **Марини Павлівни Петрушко** про сучасний стан проблеми кріоконсервування репродуктивних клітин та ембріонів людини (докладніше див. с. 44).

В Інституті проблем кріобіології і кріомедицини НАН України проводяться дослідження з вивчення дії факторів кріоконсервування (розчинів кріопротекторів, різних методів заморожування-відтаювання та довгострокового зберігання за низьких температур) на частоту виживання та збереженість морфологічних характеристик спермій, ооцитів та ембріонів людини, що важливо для

Доповідь доктора біологічних наук Марини Павлівни Петрушко

лікування безпліддя і поліпшення демографічної ситуації в Україні. Значна увага приділяється розробленню нових сучасних методів кріоконсервування репродуктивних клітин та тканин шляхом вітрифікації.

Важливе значення мають результати досліджень чутливості цих клітин і тканин до дії факторів кріоконсервування у разі вікових змін, хвороб репродуктивної системи, а також в осіб, які працюють у шкідливих умовах, що визначає необхідність розроблення окремих технологій кріоконсервування та створення спеціалізованих низькотемпературних банків для збереження репродуктивного матеріалу.

Отримані дані є результатом багаторічних експериментальних робіт, виконаних у співпраці науковців Інституту та установ системи охорони здоров'я, які використовують допоміжні репродуктивні технології. Саме за допомогою таких технологій вперше в Україні були народжені діти після запліднення *in vitro* та кріоконсервування ембріона.

В обговоренні доповіді взяли участь академік НАН України Б.Є. Патон, завідувач кафедри лабораторної діагностики біологічних систем Національного університету «Києво-Могилянська академія» доктор медичних наук Н.М. Білько, президент Української спілки ембріологів В.М. Зінченко, директор Інституту проблем кріобіології і кріомедицини НАН

України академік НАН України А.М. Гольцев, академік-секретар Відділення загальної біології НАН України, директор Інституту фізіології рослин і генетики НАН України академік НАН України В.В. Моргун, почесний директор Інституту фізичної хімії ім. Л.В. Писаржевського НАН України академік НАН України В.Д. Походенко, академік-секретар Відділення фізики і астрономії НАН України академік НАН України В.М. Локтев, академік-секретар Відділення біохімії, фізіології та молекулярної біології НАН України, директор Інституту біохімії ім. О.В. Палладіна НАН України академік НАН України С.В. Комісаренко.

За результатами обговорення Президія НАН України відзначила, що поряд із досягненнями є багато невирішених проблем, пов'язаних із забезпеченням розвитку сучасної стратегії використання в біології і медицині технологій кріоконсервування репродуктивних клітин та ембріонів людини. Передусім це стосується необхідності удосконалення законодавчої бази щодо отримання таких біооб'єктів та роботи з ними. З огляду на дані, наведені в доповіді, вкрай важливим є створення в Україні банку репродуктивних клітин людей, що належать до груп ризику. Крім того, потребує поліпшення забезпечення експериментальних досліджень з цього напрямку сучасним обладнанням, реактивами тощо.

* * *

Члени Президії НАН України розглянули також низку поточних питань:

- заслухали результати атестації молодих учених — стипендіатів Президента України та конкурсу на здобуття стипендій Президента України для молодих учених;
- підбили підсумки конкурсу установ НАН України за досягнення найкращих показників у винахідницькій роботі, створенні, охороні та використанні об'єктів інтелектуальної власності та за звання «Винахідник року Національної академії наук України» в 2016 році;
- прийняли рішення перейменувати Державну установу «Центр проблем наукового забезпечення розвитку регіонів Національної академії наук України» на Державну установу «Центр оцінювання діяльності на-

укових установ та наукового забезпечення розвитку регіонів України НАН України» і створити в її структурі на правах наукового відділу Офіс оцінювання діяльності наукових установ НАН України;

- затвердили Положення про радника Президії НАН України, радника при дирекції наукової установи НАН України, почесного директора наукової установи НАН України;

- погодили зміни до постанови Президії НАН України від 26.09.2012 № 189 «Про затвердження та впровадження Типової інструкції з діловодства в установах, організаціях, на підприємствах НАН України»;

- представили працівників Інституту проблем безпеки атомних електростанцій НАН України до нагородження відзнаками Верховної Ради України та члена-кореспондента НАН України С.Я. Єрмоленко – Почесною грамотою Верховної Ради України;

- ухвалили Положення про наглядову раду при Національному науково-природничому музеї НАН України та її персональний склад.

* * *

Крім того, Президія НАН України ухвалила низку організаційних і кадрових рішень.

Затверджено:

- доктора технічних наук **Зіньковського Анатолія Павловича** на посаді заступника директора з наукової роботи Інституту проблем міцності ім. Г.С. Писаренка НАН України;

- кандидата технічних наук **Дроздова Олександра Володимировича** на посаді заступника директора з наукової роботи Інституту проблем міцності ім. Г.С. Писаренка НАН України;

- кандидата технічних наук **Досина Дмитра Григоровича** на посаді заступника директора з наукової роботи Фізико-механічного інституту ім. Г.В. Карпенка НАН України;

- академіка НАН України **Карнаухова Івана Михайловича** на посаді заступника генерального директора з наукової роботи Національного наукового центру «Харківський фізико-технічний інститут»;

- члена-кореспондента НАН України **Гаркушу Ігоря Євгенійовича** на посаді заступника генерального директора з наукової роботи Національного наукового центру «Харківський фізико-технічний інститут»;

- члена-кореспондента НАН України **Довбню Анатолія Миколайовича** на посаді заступника генерального директора з наукової роботи Національного наукового центру «Харківський фізико-технічний інститут»;

- члена-кореспондента НАН України **Іутинську Галину Олександрівну** на посаді заступника директора з

наукової роботи Інституту мікробіології і вірусології ім. Д.К. Заболотного НАН України;

- члена-кореспондента НАН України **Товкача Федора Івановича** на посаді заступника директора з наукової роботи Інституту мікробіології і вірусології ім. Д.К. Заболотного НАН України;

- кандидата біологічних наук **Харченка Віталія Олександровича** на посаді заступника директора з наукової роботи Інституту зоології ім. І.І. Шмальгаузена НАН України;

- кандидата технічних наук **Скрипченка Володимира Івановича** на посаді ученого секретаря Інституту проблем міцності ім. Г.С. Писаренка НАН України;

- кандидата фізико-математичних наук **Волобуєва Олександра Васильовича** на посаді ученого секретаря Національного наукового центру «Харківський фізико-технічний інститут»;

- кандидата біологічних наук **Андрієнко Олену Володимирівну** на посаді ученого секретаря Інституту мікробіології і вірусології ім. Д.К. Заболотного НАН України.

Погоджено кандидатуру:

- доктора технічних наук **Сметанкіної Наталі Володимирівни** на посаду завідувача відділу вібраційних та термоміцнісних досліджень Інституту проблем машинобудування ім. А.М. Підгорного НАН України;

- кандидата технічних наук **Кравченка Олега Вікторовича** на посаду завідувача відділу нетрадиційних енерготехнологій Інституту проблем машинобудування ім. А.М. Підгорного НАН України;

- доктора економічних наук **Ляшенка Вячеслава Івановича** на посаду керівника відділення проблем соціальної економіки та регіональної політики Інституту економіки промисловості НАН України.

Відзнакою НАН України «За наукові досягнення» нагороджено:

- проректора Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» члена-кореспондента НАН України **Сидоренка Сергія Івановича** за багатолітню плідну наукову, науково-організаційну і педагогічну працю та вагомий внесок у розвиток досліджень з пріоритетних напрямів сучасної науки.

Відзнакою НАН України «За підготовку наукової зміни» нагороджено:

- директора Інституту фізики напівпровідників ім. В.Є. Лашкарьова НАН України члена-кореспондента НАН України **Беляєва Олександра Євгеновича** за багатолітню плідну працю вченого, педагога і організатора наукових досліджень у галузі фі-

зики напівпровідників та вагомий внесок у підготовку висококваліфікованих наукових кадрів;

- завідувача відділу Інституту теоретичної фізики ім. О.І. Ахієзера Національного наукового центру «Харківський фізико-технічний інститут» доктора фізико-математичних наук, професора **Болотіна Юрія Львовича** за багатолітню плідну працю вченого та вагомий особистий внесок у підготовку наукових кадрів — фахівців у галузі теоретичної фізики;

- завідувача відділу Інституту біологічної хімії ім. Ф.Д. Овчаренка НАН України доктора хімічних наук, професора **Ульберг Зою Рудольфівну** за багатолітню плідну працю вченого, педагога і організатора наукових досліджень у галузі біологічної хімії та вагомий внесок у заснування і розвиток провідних наукових шкіл;

- директора Державної установи «Інститут харчової біотехнології та геноміки НАН України» академіка НАН України **Блюма Ярослава Борисовича** за багаторічну плідну високопрофесійну працю, вагомий особистий внесок у розвиток фундаментальних і прикладних досліджень в інституті та з нагоди 25-річчя від дня заснування установи.

Відзнакою НАН України «За професійні здобутки» нагороджено:

- головного наукового співробітника Інституту технічної теплофізики НАН України доктора технічних наук **Петрову Жанну Олександрівну** за багатолітню плідну наукову і науково-винахідницьку діяльність, вагомі професійні здобутки та особистий внесок у розвиток наукових досліджень в інституті;

- інженера I категорії Національного науково-природничого музею НАН України кандидата біологічних наук **Шевченко Людмилу Сергіївну** за багатолітню плідну працю та вагомий особистий внесок у створення і поповнення фондів колекцій і експозиції музею;

- завідувача відділу Державної установи «Інститут харчової біотехнології та геноміки НАН України» члена-кореспондента НАН України **Ємець Аллу Іванівну** за багаторічну плідну високопрофесійну працю, вагомий особистий внесок у розвиток фундаментальних і прикладних досліджень в інституті та з нагоди 25-річчя від дня заснування установи.

Подякою НАН України відзначено:

- завідувача лабораторії Інституту фізики конденсованих систем НАН України члена-кореспондента НАН України **Головача Юрія Васильовича** за багатолітню плідну працю вченого і педагога, вагомі здобутки у галузі статистичної фізики та особистий внесок у розвиток міжнародного наукового співробітництва;

- президента Товариства з обмеженою відповідальністю «ЗАРС» **Бочорішвілі Давида Мургазовича** за реалізацію на високому професійному рівні проекту будівництва адміністративного корпусу Інституту проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України та активне сприяння розвитку інфраструктури і покращенню умов праці співробітників інституту;

- співробітників Державної установи «Науковий центр аерокосмічних досліджень Землі Інституту геологічних наук Національної академії наук України» — Козлову Анну Олександрівну, Ліщенко Людмилу Павлівну, Лялька Вадима Івановича, Попова Михайла Олексійовича, Станкевича Сергія Арсенійовича, Томченко Ольгу Володимирівну, Федоровського Олександра Дмитровича — за багаторічну плідну працю, вагомі професійні здобутки та особистий внесок у розвиток і впровадження новітніх технологій аерокосмічних досліджень та з нагоди 25-річчя від дня заснування установи;

- співробітників Державної установи «Інститут харчової біотехнології та геноміки НАН України» — Пірка Ярослава Васильовича, Співак Світлану Ігорівну, Циганкова Сергія Петровича, Шульгу Сергія Михайловича — за багаторічну плідну високопрофесійну працю, вагомий особистий внесок у розвиток фундаментальних і прикладних досліджень в інституті та з нагоди 25-річчя від дня заснування установи.

Почесною грамотою Президії НАН України і Центрального комітету профспілки працівників НАН України нагороджено:

- головного наукового співробітника Інституту металофізики ім. Г.В. Курдюмова НАН України члена-кореспондента НАН України **Мешкова Юрія Яковича** за багатолітню плідну працю вченого і педагога та вагомі творчі здобутки у галузі металофізики і матеріалознавства;

- завідувача лабораторії Інституту металофізики ім. Г.В. Курдюмова НАН України доктора технічних наук, професора **Панаріна Валентина Євгеновича** за багатолітню плідну наукову, науково-організаційну і педагогічну працю та вагомі здобутки у професійній діяльності;

- старшого наукового співробітника Інституту монокристалів НАН України кандидата фізико-математичних наук **Явецького Романа Павловича** за багатолітню плідну наукову працю та особисті творчі здобутки у галузі матеріалознавства і фізики конденсованого стану;

- головного інженера Інституту сцинтиляційних матеріалів НАН України **Бородавку Анатолія Петровича** за багатолітню сумлінну працю, відповідальне

ставлення до виконання посадових обов'язків та вагомий здобутки у професійній діяльності;

- завідувача відділу Інституту технічної теплофізики НАН України кандидата технічних наук **Демченка Володимира Георгійовича** за багатолітню плідну наукову і науково-організаційну працю та вагомий внесок у розвиток наукових досліджень у галузі промислової теплоенергетики;

- завідувача відділу Інституту проблем безпеки атомних електростанцій НАН України доктора технічних наук **Шарасвського Ігоря Георгійовича** за багатолітню плідну працю вченого і педагога та вагомий особистий внесок у розвиток наукових досліджень у галузі ядерної енергетики;

- народного депутата України, члена Ради Північно-Східного наукового центру НАН України і МОН України **Гіршфельда Анатолія Мусійовича** за вагомий особистий внесок у зміцнення зв'язків науки, освіти і виробництва та активне сприяння інноваційному оновленню економіки;

- виконроба Товариства з обмеженою відповідальністю «ЗАРС» **Кафарова Аріфа Назаралієвича** за високопрофесійне керівництво будівництвом і проведенням оздоблювальних робіт нового адміністративного корпусу Інституту проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України та особис-

тий внесок у покращення умов праці співробітників інституту;

- співробітників Державної установи «Науковий центр аерокосмічних досліджень Землі Інституту геологічних наук Національної академії наук України» — Єфіменко Тетяну Анатоліївну, Жолобак Галину Михайлівну, Пазинич Наталію Вікторівну, Седлерову Ольгу Володимирівну, Титаренко Ольгу Вікторівну, Ткачова Дмитра Геннадійовича, Філіповича Володимира Євгеновича — за багаторічну плідну працю, вагомий професійний здобутки та особистий внесок у розвиток і впровадження новітніх технологій аерокосмічних досліджень та з нагоди 25-річчя від дня заснування установи;

- співробітників Державної установи «Інститут харчової біотехнології та геноміки НАН України» — Барштейна Віктора Юрійовича, Бойко Оксану Андріївну, Корхового Віталія Івановича, Ожередова Сергія Петровича, Орлову Тетяну Миколаївну — за багаторічну плідну високопрофесійну працю, вагомий особистий внесок у розвиток фундаментальних і прикладних досліджень в інституті та з нагоди 25-річчя від дня заснування установи.

За матеріалами засідання підготувала О.О. МЕЛЕЖИК